

Mieczysław Rościszewski

Rola i znaczenie jubileuszów

Teksty : teoria literatury, krytyka, interpretacja nr 4-5 (28-29), 297-301

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mieczysław Rościszewski

Rola i znaczenie jubileuszów *

Każdy z nas wie bez zaprzeczenia, jaką rolę grają obchody jubileuszowe w czasach dzisiejszych, każdy też poczuwa się do obowiązku oddania należnego hołdu mężom zasługi, pracy i wiedzy. Jest to obowiązek konieczny, mający głębokie znaczenie — wpaja on w społeczeństwo przekonanie, że praca ciągła i pożyteczna, że uczciwe i pełne zaparcie się samego siebie, wykonywanie zakreślonych czynności w tym czy owym kierunku, bez żadnej przymówki, starań lub zabiegów ze strony samego działacza, znajdują uznanie nie tylko w postaci odznaczeń i nagród urzędowych, ale zarazem w postaci rzeczywistego poklasku i podziękii ze strony wszystkich ludzi czynu i pracy.

Nieprzyjęcie udziału w obchodzie jubileuszu jakiegoś męża zasługi równa się zobojętnieniu dla samej sprawy, której jubilat część życia swego poświęcił. W jakim świetle na przykład przedstawiłby się nam człowiek, najzupelniej obojętnie zachowujący się wobec święcenia uroczystości jubileuszu któregoś z wielkich artystów lub

* Fragment książki M. Rościszewskiego *Pisarz i doradca. Podręcznik dla osób wszelkich stanów i płci obojga, obejmujący nowe wzory listów i korespondencji w różnych sprawach życia współczesnego oraz praktyczne wskazówki, ważniejsze przepisy obowiązujące w Królestwie Polskim z dodaniem tablic do obliczania procentów i dziennej płacy robotnika*. Warszawa 1903, s. 144—151.

pisarzy ojczystych. Bez wątpienia uznalibyśmy go za istotę nieokrzesaną, za brutalnego egoistę, dla którego nie istnieje ani poezja, ani sztuka, który lekceważy sobie wszystko, co piękne i wzniosłe, któremu obcą jest wyższa rozkosz ducha, podczas gdy przeciwnie jego pozioma natura lubuje się jedynie w tym, co umie zadowolić jego instynkty, grube, zwierzęce.

Stąd wypływa jasno, że dobry ton obowiązkowo nakazuje i zaleca jak najżywsze współczuwanie i udział w święceniu jubileuszów ludzi zasłużonych i godnych szacunku i poważania ogółu.

Współczuwanie takie i udział winny się zaznaczać nade wszystko wtedy, gdy osoba, której jubileusz ma być obchodzonym, jest nam osobiście znaną, albo też gdy wiążą nas z jubilatem jakiegokolwiek bliższe stosunki życiowe lub służbowe.

Ponieważ nikt nie powinien i nie może być inicjatorem własnego jubileuszu, przeto każdy człowiek przyzwoity, umiejący szanować i cenić cudzą zasługę, winien wystąpić z inicjatywą obchodu jubileuszu tego męża, który na to zasłużył.

Ten, od kogo wyjdzie inicjatywa obchodu danego jubileuszu, zazwyczaj przyjmuje albo sam na siebie obowiązki gospodarza i kierownika uroczystości jubileuszowej, albo też wyszukuje jaką inną osobę, której doświadczeniu i umiejętności w danym razie można by było w zupełności zaufać. Wreszcie, najczęściej, wybór kierownika uroczystości następuje za ogólną zgodą wszystkich osób, które przyjmują udział w obchodzie jubileuszowym.

Gdy się obchodzi jubileusz jakiejś postaci bardzo wybitnej, cieszącej się powszechną popularnością i szacunkiem całego społeczeństwa, wtedy urządzeniem uroczystości jubileuszowej na cześć takiego męża (np. pisarza rozgłośnej sławy, artysty itp.) zajmuje się zwykle osobny komitet.

Urządzanie uroczystości jubileuszowej

Urządzanie uroczystości jubileuszowych nie jest bynajmniej rzeczą łatwą i wymaga niemałych zachodów; przede wszystkim należy umiejętnie sporządzić program jubileuszu ze wszelkimi najdrobniejszymi szczegółami obchodu.

Ponieważ w czasie jubileuszu jakiegokolwiek działacza społecznego hołdy składa mu nie jeden jedyny człowiek, ale całe korporacje lub

stany, a nawet cały ogół (zależnie od tego czyj jubileusz jest obchodzonym), przeto i środki na urządzenie obchodu zbierane bywają zazwyczaj drogą składek w tej sferze, w której urzęduje się jubileusz; tak np. jeżeli jubileuszem ma być uczczony za długoletnią i nieskazitelną pracę jaki oficjalista lub urzędnik, którego zakres działalności i rozgłos zamyka się jedynie w granicach jego pola pracy służbowej, to lista składek na urządzenie uroczystości jubileuszowej obiega zazwyczaj li tylko wszystkich jego kolegów i towarzyszków pracy. Rzecz się ma zupełnie inaczej, gdy idzie o wyrażenie czci i hołdu jakiej postaci wybitnej, jakiemuś dajmy na to zasłużonemu prawnikowi, profesorowi, uczoneму, pisarzowi, artyście itp., tu już przyjmuje mniej lub więcej czynny udział ogół mieszkańców danej miejscowości lub nawet cała ludność kraju.

Ażeby godnie uczcić jubileuszem męża zasługi, potrzeba oznaczyć dzień, w którym uroczystość ma być obchodzona, po ustaleniu zaś daty trzeba zarówno zbierania składek, jak i wszelkie inne przygotowania do uroczystości przedsiębrać zawczasu, ażeby się z niczym nie opóźnić.

Jubileusz obchodzonym bywa zwykle w mieszkaniu jubilata, jeżeli jednak lokal jego jest skromny, tak że nie mógłby pomieścić wszystkich osób, pragnących przyjąć udział w uroczystościach, to wybiera się jeden z większych lokalów prywatnych lub publicznych, odpowiednich do obchodu.

Co się tyczy samego programu uroczystości, to niepodobna podciągnąć go pod jakieś ścisłe przepisy, zależy to bowiem od bardzo wielu okoliczności i warunków. Na przykład pozycja, jaką zajmuje jubilat, charakter i znaczenie jego działalności społecznej, środki, jakimi rozporządzają kierownicy obchodu — wszystko to wpływa na tę lub ową zmianę programu. Zaznaczamy tylko niektóre ogólne cechy obchodu jubileuszów.

Najpospoliciej obchodzonym bywa 50-lecie służby lub pracy jubilata.

Lokal, w którym odbywa się obchód, należy ubrać i udekorować jak najświetniej i jak najwspanialej. Pokoje przeznaczone do przyjęcia gości i deputacyj stroją się w rośliny egzotyczne, wieńce i tarcze, wśród których wybitne miejsce zajmuje cyfra jubilata, zaopatrzona w dwie daty: początek i koniec jego działalności.

Niekiedy pod tą cyfrą na odpowiednim wzniesieniu ustawia się biust jubilata, ozdobiony wieńcami, na tle kwiatów i roślin. Nawet schody

prowadzące do lokalu, w którym się uroczystość odbywa, pełne są flag, luków, tarcz, wieńców i roślin oraz ozdób emblematycznych. Przy samym wejściu na schody urządza się niekiedy bramy z zieleni, a na jej froncie widnieją dwie tarcze: jedna z rokiem urodzenia, druga z herbem rodzinnym jubilata, lub też z jakimikolwiek napisami okolicznościowymi. Ponad arką umieszczają się flagi i ozdoby z armatury, o ile jubilat służył lub służył wojskowo.

Oczywiście, ozdoby takie winny być ściśle w związku z samą osobą jubilata, np. niewłaściwym byłaby w najwyższym stopniu ozdoba w postaci herbu przy obchodzie jubileuszu kupca lub przemysłowca, pochodzących z prostego stanu, albo oznaki wojskowe dla literata lub uczonego itp. W ogóle należy tu działać z całą rozwagą, ażeby drobnymi usterkami nie osiągnąć skutku wręcz przeciwnego temu, jaki zamierzono.

Porządek uroczystości i podarunki

Każdy jubileusz rozpoczyna się zazwyczaj od przyjmowania życzeń od krewnych, znajomych i w ogóle od tych wszystkich osób lub deputacyj, które pragną wyrazić jubilatowi swoje uczucia i złożyć mu hold za działalność długoletnią.

Jednocześnie doręcza się jubilatowi różne podarunki zarówno od osób prywatnych, jak i przedstawicieli różnych stowarzyszeń, przy czym znowu należy liczyć się ze stanowiskiem i działalnością publiczną jubilata.

Przy składaniu życzeń i podarunków wypowiadają mowy streszczające pokrótce zasługi jubilata i wyrażające uczucia jego wielbicieli. Obchody jubileuszów osób zajmujących wybitne stanowiska społeczne, jak również sławnych uczonych, artystów i poetów, odznaczają się zwykle daleko większą pompą i ceremonią; oprócz przemówień otrzymują się adresy i telegramy od różnych osób, instytucyj i stowarzyszeń.

W czasie uczyty, wydanej na cześć jubilata, wygłaszane bywają również mowy i toasty. Nawet jadłospis uczyty składa się tak, że nazwy potraw dowcipnie naginają się do różnych chwil z życia jubilata lub prac jego. Podczas obiadu grywa zwykle kapela, która w czasie toastów intonuje odpowiednie wiwaty.

Naturalną jest rzeczą, iż powinszowania i życzenia składane bywają nie tylko samemu jubilatowi, ale również jego małżonce i rodzinie.

Być w stosunkach z jubilatem i nie złożyć mu życzeń słusznie uważa się za szczyt nieznajomości pierwotnych prawideł dobrego tonu.

Uroczystość jubileuszowa wymaga zawsze strojów świątecznych, balowych.

Malżonka jubilata otrzymuje niekiedy bukiet; w takich razach bukiet powinien być ułożony z najwytworniejszych kwiatów, przepasany szeroką kosztowną wstęgą, na jednym końcu której winien być wyhaftowany herb lub inna odpowiednia ozdoba, a na drugim nazwiska ofiarodawców.

Na podarunkach wręczanych jubilatowi umieszcza się zwykle jego cyfrę z datą urodzin lub roku rozpoczęcia danej działalności oraz daty jubileuszu; niekiedy zaś, zamiast tych, umieszcza się jedynie rzymską cyfrę 50 (L) albo 25 (XXV).